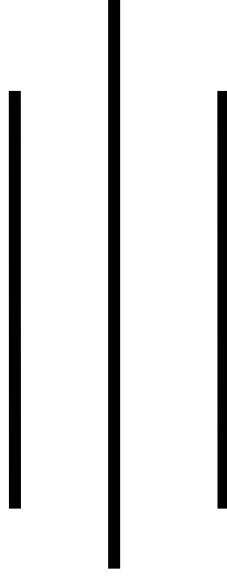

आ.व. २०८०/०८१ को वार्षिक
नीति तथा कार्यक्रम

शिवराज नगरपालिका
नगर कार्यपालिकाको कार्यालय

चन्द्रौटा कपिलवस्तु
लुम्बिनी प्रदेश, नेपाल

मिति: २०८०/३/१०

नगर प्रमुख श्री अजय थापाद्वारा
प्रस्तुत आ.व. २०८०/०८१ को वार्षिक नीति तथा कार्यक्रम

तेह्रौ नगर सभामा प्रस्तुत आ.व. २०८०/०८१ को नीति तथा कार्यक्रम

यस गरिमामय नगर सभाका उपाध्यक्षज्यू, सचिवज्यू, सदस्यज्यू, संचारकर्मीहरु, राष्ट्रसेवक कर्मचारीहरु ।

आज यस गरिमामय तेह्रौ नगर सभा समक्ष शिवराज नगरपालिकाको आर्थिक वर्ष २०८०/०८१ को बार्षिक नीति तथा कार्यक्रम प्रस्तुत गर्न पाउँदा गौरवान्वित भएको छु ।

स्थानीय तहको दोश्रो निर्वाचन सम्पन्न भए पछि निर्वाचित जनप्रतिनिधीको बहाली पश्चात दोश्रो पटक आ.व. २०८०/०८१ को बार्षिक नीति तथा कार्यक्रम पेश गर्दैछु ।

नेपालको सार्वभौमसत्ता, स्वाधीनता, भौगोलिक अखण्डता, राष्ट्रियहीत, स्वाभिमान, लोकतन्त्र र जनजीविकाका लागि भएका विभिन्न आन्दोलनहरुमा आफ्नो अमूल्य जीवन उत्सर्ग गर्नु हुने सम्पूर्ण ज्ञात-अज्ञात सहिदहरु प्रति भावपूर्ण श्रद्धाञ्जली अर्पण गर्दैछु । लोकतन्त्र, मानव अधिकार, मौलिक हक, न्याय र स्वतन्त्रताको पक्षमा योगदान गर्नुहुने सम्पूर्ण आम नागरिक, राजनीतिक दल, नागरिक समाज, संचार जगत, लेखक, विद्यार्थी, शिक्षक, कर्मचारी, कुटनीतिक नियोग, गैर सरकारी संघ संस्था, र अन्तराष्ट्रिय समुदाय समेतलाई यो अवसरमा उहाँहरुको योगदानको उच्च कदर गर्दै अन्तस्करणदेखी नमनका साथै कृतज्ञता व्यक्त गर्न चाहन्छु ।

नेपालको शासन प्रणालीको इतिहासमा नयाँ शासकीय संरचनाका रूपमा स्थापित स्थानीय सरकारको पहिलो स्थानीय निर्वाचन पछिको ५ वर्षे कार्यकाल र दोश्रो स्थानीय निर्वाचन पछिको पहिलो वर्ष कार्य काल पुरा हुँदासम्म शिवराज नगरपालिकाले कानून निर्माण, संगठन संरचनाहरुको स्थापना मार्फत कार्य सम्पादन गर्दै "आर्थिक वृद्धि, शिवराजको समृद्धि" को दीर्घकालिन सोच पुरा गर्न सेवा प्रवाह र विकास निर्माणका क्रियाकलापहरुलाई तिब्रताका साथ अगाडि बढाउने अभियानमा सहभागी सबैमा हार्दिक आभार प्रकट गर्दैछु ।

नगर सभाका सम्पूर्ण सदस्यज्यूहरु,

नेपालको संविधानको अनुसूची-८ मा उल्लेखित स्थानीय तहको एकल अधिकारको सूचि र अनुसूची-९ मा उल्लेखित संघ, प्रदेश र स्थानीय तहको अधिकारको साझा सूची भित्र रहेर स्थानीय सरकार संचान ऐन, २०७४ को अधिनमा रहि संविधानको मर्म र भावना अनुरूप नेपाली जनताको दिगो शान्ति सुशासन विकार र समृद्धिलाई मूर्तरूप दिनका लागि शिवराज नगरपालिका आफ्नो राजनीतिक, आर्थिक, न्यायिक र प्रशासनिक कार्यहरु प्रभावकारी रूपले संचालन गर्दै आइरहेको व्यहोरा यहाँहरु समक्ष निवेदन गर्न चाहन्छु ।

यस पालिका भित्र बुहजातिय, बहुभाषिक, बहु धार्मिकताले सुसज्जित बसोबासि रहेको छ । ऐतिहासिक स्युराज क्षेत्र, प्रसिद्ध शिवगढी धार्मिक स्थल तथा पुरातात्विक सोनवागढ धार्मिक क्षेत्र लगायत अन्य धार्मिक तथा साँस्कृतिक क्षेत्र रहेको शिवराज नगरपालिकामा स्थानीय स्वशासनको

छोटो अभ्यास मै उत्साहबर्द्धक आर्थिक, भौतिक, सामाजिक र साँस्कृतिक विकास भएको छ । यो उपलब्धिले समृद्ध शिवराज नगरपालिका निर्माणमा बलियो आधारशिला निर्माण गरेको छ ।

सहकारिता र समन्वयको सिद्धान्तमा आधारित संघ, प्रदेश र स्थानीय तहले नगरको सर्वाङ्गीण विकास र सेवा प्रवाह सुदृढ गर्न महत्वपूर्ण भूमिका निर्वाह गरेका छन् । शिवराज नगरपालिकाको आन्तरिक क्षमता र संघीय सरकार तथा प्रदेश सरकारको वित्तिय हस्तान्तरण सहितको वैज्ञानिक प्रणालीले नगरलाई आवश्यक स्रोत सुनिश्चित गरिएको छ ।

नगर सभाका सम्पूर्ण सदस्यज्यूहरू,

शिवराज नगरपालिका आधारभूत शिक्षा, स्वास्थ्य, रोजगारी र सामाजिक सुरक्षा तथा संरक्षणका अवसर उपलब्ध गराई शान्ति सुव्यवस्था सहितको न्यायपूर्ण, समुन्नत, सभ्य र सु-संस्कृत समाज निर्माणमा अग्रसर छ । नगर क्षेत्रभित्र योजनाबद्ध सडक, पुल, सामुदायिक भवन, सिंचाई, खानेपानी लगायतका भौतिक पूर्वाधारहरूको निर्माण कार्य तिब्र गतिमा अघि बढेको छ ।

चालु आर्थिक वर्षमा शैक्षिक सत्र २०८० देखि शिवराज नगरपालिकाको विद्यालय शिक्षालाई अनिवार्य तथा निःशुल्क आधारभूत शिक्षा तथा निःशुल्क माध्यमिक शिक्षाको सुनिश्चितता गर्न पहुँच र सहभागिता, संस्थागत क्षमता र गुणस्तर अभिवृद्धि सम्बन्धी कार्यक्रम सञ्चालन गरिएको छ । उक्त कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिइने छ ।

सार्वजनिक प्रशासनको कार्य संस्कृतिमा सुधार ल्याई सुशासन कायम गर्न नागरिक सेवा केन्द्रको स्थापना गरि हाताहातमा नागरिक सेवा प्रवाहमा क्रियाशिल छौं । सबै नगरबासीलाई सामाजिक सुरक्षा प्रणाली भित्र आबद्ध गर्न सामाजिक सुरक्षाका कार्यक्रमहरू अघि बढाइएको छ ।

कृषि उत्पादकत्व वृद्धि गर्न कृषिको आधुनिकीकरण र व्यावसायीकरणको योजना सहित कृषि पूर्वाधारमा लगानी गरिएको छ ।

शिवराज नगरपालिका आर्थिक, सामाजिक रुपान्तरणको दिशामा अविछिन्न रुपमा अघि बढिरहेको छ । प्रगतिशिल र अग्रगमनको गतिमा आउने व्यवधान र समस्याहरूलाई सहकार्य समन्वय र सहकारीताको माध्यमले समाधान गर्दै समृद्धिको सफलता प्राप्तिमा निरन्तर लागी परेको छ ।

नगर सभाका सम्पूर्ण सदस्यज्यूहरू,

नेपालको संविधान, स्थानीय सरकार संचालन ऐन, २०७४, विभिन्न विषयगत ऐन, नियमहरू नेपालको पन्ध्रौं योजना, दिगो विकासको लक्ष्यहरू, लुम्बिनी प्रदेशको प्रथम आवधिक योजना, शिवराज नगरपालिकाको प्रथम आवधिक योजना, संघीय सरकार तथा प्रदेश सरकारबाट विभिन्न मितिमा जारी गरिएका नीति मार्गदर्शन तथा सुझाव, स्थानीय तहको योजना तर्जुमा दीघदर्शन २०७८, शिवराज नगरपालिकाबाट जारी भएका विभिन्न ऐन, नियमावली, कार्यविधि, निर्देशिका, आचारसंहिताको परिधिभित्र रही राजस्व परामर्श समिति, श्रोत अनुमान तथा बजेट सिमा निर्धारण समितिको बैठकको निर्णय, नगर कार्यपालिकाका विभिन्न मितिमा भएका निर्णय, आम नागरिक, बुद्धिजीवि र सरोकारवालाहरूबाट प्राप्त सुझाव, जनताका आवश्यकता, हाम्रो राजनीतिक प्रतिबद्धता

समेतलाई आत्मासात गर्दै योजनाबद्ध विकासको अवधारणा अनुसार आगामी आर्थिक वर्षका साथै दीर्घकालिन लक्ष्य सहितको शिवराज नगरपालिकाको नविनतम सोच तथा नीति पत्रको रूपमा यो वार्षिक नीति तथा कार्यक्रम तर्जुमा गरिएको छ ।

नगर सभा सदस्यज्यूहरू,

अव म शिवराज नगरपालिकाले आर्थिक वर्ष २०७९/०८० मा कार्य सम्पादन गरेका महत्वपूर्ण उपलब्धीलाई सारांशमा प्रस्तुत गर्न चाहन्छु ।

१. स्थानीय तहबाट प्रवाह हुने सेवालाई थप व्यवस्थित गर्न नागरिक सेवा केन्द्रलाई निरन्तरता दिदै सहज सेवा संचालन गरिनेछ ।
२. अनिवार्य रूपमा विधुतिय हाजिरी प्रणाली संचालन गरि कर्मचारीहरूको हाजिरी केन्द्रिय विधुतिय हाजिरी पोर्टलसंग आवद्ध गराइएको ।
३. भौतिक पुर्वाधार तर्फ सडक कालो पत्रे ६.५ कि.मी., सडक ढलान ३.३. कि.मि., ग्राभेल तथा स्तरोन्नती १४.८ कि.मी., नालि निर्माण ३.२. कि.मी. र ९ वटा भवनहरू निर्माण गरिएको ।
४. चन्द्रौटा बजारचोकमा सामुदायिक स्मार्ट शौचालय निर्माण गरी संचालनमा ल्याईएको ।
५. वैदेशिक रोजगारमा गई विभिन्न कारणवस मृत्यु भएका व्यक्तिका घरपरिवारलाई विभिन्न निकायको समन्वयमा राहत वापत पाउने रकम उपलब्ध गराइएको ।
६. विरपुर, थुन्हियार लालपुर स्वास्थ्य चौकीको स्तरोन्नती ।
७. आधारभूत स्वास्थ्य सेवा अस्पतालको हाता भित्र एकिकृत स्मार्ट क्लिनिकको लागि भवन निर्माण ।
८. आधारभूत स्वास्थ्य सेवा अस्पतालबाट एन्टि रेबिज खोप संचालन ।
९. आधारभूत स्वास्थ्य सेवा अस्पतालको लागि डिजिटल एक्सरे मेसिन खरिद गरी सेवा विस्तार प्रक्रियामा रहेको ।
१०. जेष्ठ नागरिकहरूको लागि निःसुल्क आँखा शिविर संचालन ।
११. निःसुल्क कुष्ठरोग शिविर संचालन ।
१२. महिला लक्षित निःशुल्क VIA शिविर संचालन ।
१३. गर्भवती तथा सुत्केरी महिलाहरूको लागि बुटवल र भैरहवासम्म निःसुल्क एम्बुलेन्स सेवा प्रवाह गरिएको ।
१४. मृगौला तथा मुटुरोगबाट पिडित शिवराज नगरवासीहरूलाई डायलासिस गर्नका लागि बुटवल क्षेत्रका अस्पतालसम्म निःशुल्क यातायात सुविधा प्रदान गरिएको ।
१५. आधारभूत स्वास्थ्य सेवा अस्पतालमा स्वास्थ्य बिमा कार्यक्रम लागु गर्न स्वास्थ्य बिमा बोर्डमा स्वीकृतको प्रकृया अगाडी बढाइएको ।
१६. जेष्ठ नागरिकहरूको घर घरमा गई स्वास्थ्य जांच कार्यक्रम संचालन गरिएको ।

१७. एकिकृत स्मार्ट क्लिनिक (खोप सेवा, पोषण सेवा, परिवार नियोजन सेवा र प्रजनन स्वास्थ्य सेवा) संचालनको लागी प्रकृया शुरू गरिएको ।
१८. आधारभूत स्वास्थ्य सेवा अस्पतालमा CEONC सहितको बर्थिङ्ग सेन्टर संचालनको लागी भौतिक निर्माण तथा व्यवस्थापकीय कार्य भई रहेको ।
१९. आधारभूत स्वास्थ्य सेवा अस्पतालमा DR (क्षयरोगको) उपचार केन्द्र स्थापनाको लागी प्रकृया अन्तिम चरणमा ।
२०. सार्वजनिक सेवा प्रवाह सम्बन्धि ऐन, कानून, नीति नियम र कार्यविधिहरू तर्जुमा गरि कार्यान्वयनमा ल्याइएको ।
२१. सूचनाको हक प्रयोग गरी माग भएका सूचना उपर आवश्यक कारवाही गरिएको ।
२२. शिवराज नगरपालिकामा साविक स्थानीय निकायबाट समायोजन भएका स्थायी कर्मचारीहरूलाई प्रोत्साहन सुविधा उपलब्ध गराउने सम्बन्धमा व्यवस्था गर्न बनेको ऐन, २०७९ जारी गरि कर्मचारीहरूको स्तरवृद्धि गरिएको छ ।
२३. सार्वजनिक सेवालाई प्रभावकारी बनाउन नागरिक सेवा प्रवाह केन्द्रको स्थापना तथा सञ्चालन गरिएको ।
२४. संगठन तथा व्यवस्थापन सर्वेक्षण (O&M) गरि कर्मचारीहरूलाई कार्य विवरण प्रदान गरिएको ।
२५. शिवराज नगरपालिकामा एक वडा एक बैंकको अवधारणा अनुसार समयमै सामाजिक सुरक्षा भत्ता वितरण गरिएको ।
२६. आ.व. २०७९/०८० को दोस्रो त्रैमासिक देखि प्रत्येक वडाहरूमा २ दिन बैकिङ शिविर संचालन गरि अशक्त तथा वृद्धहरूलाई घर-घर पुगि भत्ता विवरण ।
२७. बैशाख महिनालाई घटना दर्ता सप्ताहको रूपमा विभिन्न सचेतना मूलक कार्यक्रम संचालन गरिएको ।
२८. उन्नत जातको गहुँ वीड ६७८ क्वीन्टल र धानको वीड ११६ क्वीन्टल ११ वटै वडाका कृषकहरूलाई वितरण गरिएको ।
२९. मौरी पालक कृषकहरूलाई मह प्रशोधन गरि गुणस्तर कायम गर्न मह प्रशोधन प्लान्ट १ वटा वितरण कार्य गरियो ।
३०. शिवराज न.पा. भित्र वीड तथा बिषादीको कारोवार गर्न तालिम संचालन गरि अनुमति दिने कार्य गरियो ।
३१. माटोको अवस्था सुधारका लागी रासायनिक मलको बिकल्पको रूपमा ढैचांको निशुल्क वीड १७६७ के.जी. वितरण कार्य गरियो ।
३२. कृषि यान्त्रिकरणका लागी मिनीटिलर, पावरटिलर, चारा मेशिन तथा सिड ड्रिल मेशिन वितरण कार्य गरियो ।
३३. घाँस खेति गरेका कृषकहरूलाई अनुदान उपलब्ध गराइएको ।

३४. गाई भैसीं पालक कृषकलाई सुत्केरी खर्च वापत रकम उपलब्ध गराइएको ।
३५. लक्षित वर्गका बंगुर पालन गरेका कृषकलाई बंगुरका पाठापाठी वितरण गरिएको ।
३६. गाई भैसी प्रवर्द्धन कार्यक्रम अन्तर्गत गोठ सुधार संचालन गरिएको ।
३७. उत्पादनमा आधारित कार्यक्रम अन्तर्गत दुध उत्पादनमा प्रति लिटर २ रुपैयाका दरले अनुदान उपलब्ध गराइएको ।

नगर सभाका सम्पूर्ण सदस्यज्यूहरू,

शिवराज नगरपालिकाले "समृद्ध नगर, सुखी नगरवासी" को आकाङ्क्षा पूरा गर्न देहाएका रणनीतिक आधार र पक्षहरूलाई ध्यानमा राखी आर्थिक वर्ष २०८०/०८१ को नीति तथा कार्यक्रम तर्जुमा गरेको छ ।

- क) दिगो शान्ति, सुशासन, विकास र समृद्धिको आकाङ्क्षा पूरा गर्ने संबैधानिक व्यवस्थाको परिपूरण गर्न समतामूलक सेवा र शान्ति संबेदनशिल विकास पद्धति अवलम्बन गर्ने ।
- ख) लोकतान्त्रीक लाभहरूको समानुपातिक समावेशी र न्यायोचित वितरण गर्दै जनसहभागिता, उत्तरदायित्व, पारदर्शिता सुनिश्चित गरी सुलभ र गुणस्तरिय सेवा प्रवाह गर्ने ।
- ग) नगरपालिकाले दिगो बिकासको लक्ष्य प्राप्तिको विश्वव्यापी र राष्ट्रिय अठोट प्रति दृष्टिगत गर्दै मौलिक विकासमा जोड दिई बिकासको स्थानीयकरण गर्ने ।
- घ) स्वास्थ्य, शिक्षा, लैङ्गिक समानता एवं अन्य सामाजिक तथा सांस्कृतिक क्षेत्रमा कार्यक्रम सञ्चालन र गुणस्तरिय सेवा प्रवाह गरी स्वस्थ, शिक्षित, न्यायपूर्ण र गतिशिल सामाजिक जीवनको स्थापना गर्ने ।
- ङ) कार्यक्रम तथा आयोजनाहरूको पुनः प्राथमिकीकरण गर्ने, फजुल खर्च रोक्ने, वित्तिय अनुशासन कायम गर्ने, उत्पादनशील तथा रोजगारमूलक क्षेत्रमा लगानी केन्द्रित गर्ने ।
- च) सहकारिता, समन्वय र सह अस्तित्वमा आधारित संघीय प्रणालीको आधार स्थानीय तहको स्रोत परिचालन क्षमता बढाई राष्ट्रिय लक्ष्य र नगरको वृहत्तर बिकासको योजना अनुरूप कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्ने ।
- छ) नगरपालिकाले महामारी रोकथामका लागि अपनाउनु पर्ने स्वास्थ्य सजगताका व्यवस्थाहरूको पालना गर्ने गराउने । सङ्क्रमणको परीक्षणलाई ब्यापक बनाउने, खोप, औषधि, उपकरण र चिकित्सक लगायतका स्वास्थ्यकर्मीहरूको व्यवस्था तथा परिचालन गर्ने ।
- ज) नगरपालिकाले स्वास्थ्य र शिक्षा सेवामा गुणात्मक सुधार र बैकल्पिक पद्धतिको अनुसरण गर्ने, कृषि तथा औद्योगिक उत्पादन वृद्धि गर्ने र बिकास निर्माण कार्यलाई तीब्रता दिने कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्नेछ ।
- झ) संघ र प्रदेश सरकारबाट प्राप्त मार्गदर्शन सहयोग र सल्लाहलाई अनुशरण गरिएको छ ।

नीति तथा कार्यक्रम: २०८०/०८१

"सम्बृद्ध नेपाल, सुखी नेपाली" को राष्ट्रिय आकांक्षा पूरा गर्ने दिशा तर्फ अघी बढ्दै "आर्थिक वृद्धि: शिवराजको समृद्धि" भन्ने मूल नाराका साथ "सम्बृद्ध नगर, खुसी नगरवासी" को मर्मलाई आत्मसाथ गर्दै अब म आर्थिक वर्ष २०८०/०८१ को नीति तथा कार्यक्रम यस गरिमामय सभा समक्ष प्रस्तुत गर्दछु ।

१. आर्थिक विकास नीति

क. कृषि विकास तथा पशु सेवा तर्फ:

- संघीय सरकारको संगको समन्वयमा जवई सिंचाइ योजना कार्यान्वयन गरि आगामी आर्थिक वर्षबाट संचालनमा ल्याइनेछ ।
- संघीय सरकार संगको समन्वयमा अपाङ्ग व्यक्ति लक्षित कृषि रोजगार कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।
- शिवराज नगरपालिका क्षेत्रमा संचालित कोल्ड स्टोरमा स्थानीय कृषि उपज राख्ने कृषकहरुलाई महशुलमा छुट दिने प्रबन्ध मिलाइनेछ ।
- कृषि उत्पादन वृद्धिको लागि साना सिंचाई पुर्वाधार निर्माण कार्यमा जोड दिइनेछ ।
- सिंचाई स्रोतका मूहानहरु संरक्षण तथा सिंचाई पुर्वधारहरुको मर्मत संभार गरि पूर्ण प्रयोगमा ल्याइनेछ ।
- किसान सूचीकरण कार्यलाई निरन्तरता दिदै किसान कार्ड वितरण कार्यको शुरुवात गरिनेछ ।
- खाद्यान्नमा अत्मनिर्भरका लागि धान, गहुँ, मकै लगायतका खाद्यान्नको वीउ विजन वितरण गरिने ब्यवस्था मिलाइनेछ ।
- हाट बजार ब्यवस्थापन तथा बजारीकरणमा जोड दिनेछ ।
- रासायनिक मलको विकल्पको रूप हरियो मल प्रयोगलाई प्रोत्साहित गरिनेछ ।
- सफ्टवेयर प्रयोग गरि कृषि तथा पशु तर्फ व्यवसायिक कार्य योजना बनाइनेछ ।
- थप सिंचाई व्यवस्थानका लागि सम्भाव्यता अध्ययन कार्यलाई निरन्तरता दिईनेछ ।
- माटो परिक्षण कार्य शुरुवात गरी माटो सुधारका कार्यक्रमहरु संचालन गरिनेछ ।
- वन कार्यालयको समन्वयमा बजारवासि करिव ५०० घरलाई एक घर-दुई फूलको बिरुवा वितरण कार्य शुरु गरिनेछ ।
- दुध, फुल, मासु र माछामा आत्मनिर्भर नगरपालिका बनाउन जोड दिइनेछ ।
- पशुपंक्षि विकासको अनुदानलाई उत्पादनमा आधारित तर्फ व्यवस्थित गर्दै लक्षित वर्गको पहुँचलाई सुनिश्चित गरिनेछ ।
-

- शिवराज नगरपालिका भित्र मापदण्ड पुरा नभएका, अबैधरूपमा आयात हुने पशुपंक्षी जन्य वस्तुलाई रोक लगाइनेछ ।
- स्थानीय क्षेत्रमा उत्पादन भएका पशुजन्य वस्तु निर्यातलाई प्रोत्साहन गरिनेछ ।
- व्यवसायी, उद्यमी र उत्पादनमुखि नगरपालिका बनाउन पशुपालनलाई व्यवसायीकीकरण गरिनेछ ।
- पशु आहरलाई व्यवस्थापन गर्न बाह्रै महिना हरियो घाँस खेती गर्न प्रोत्साहन गराइनेछ ।
- पशुपंक्षिमा लाग्ने विभिन्न रोगहरू नियन्त्रण गर्न खोप कार्यक्रमलाई बढावा दिइनेछ ।
- गाई भैसीको उत्पादन बढाउन सुत्केरी खर्च अनुदान दिने व्यवस्थालाई निरन्तरता दिइनेछ ।
- पशु उपचार कार्यक्रम तथा शिविर गरि रोग नियन्त्रण गरिनेछ ।
- पशुजन्य पदार्थको आपूर्तिलाई सहज र सरल बनाइने छ ।
- नगरपालिका भित्रका उत्पादनलाई प्राथमिकता दिइने छ ।
- एक गाउँ एक लघु उधम स्थापनामा जोड दिइनेछ ।
- नयाँ लघु उधमी सिर्जनाका लागि सिप विकास तालिम सञ्चालन गरिनेछ ।
- भैरहेको लघु उधमीहरूको स्तरउन्नति र बजारीकरणमा टेवा पुर्याइनेछ ।
- उधम घर तथा कोसेली घर संचालनमा जोड दिइनेछ ।
- स्थानिय स्रोत साधनको प्रयोग गरी सम्भाव्य उत्पादनमा जोड दिइने छ ।
- उधमशिलता विकास तालिम मार्फत व्यवसायिक परामर्श सेवा उपलब्ध गराउने व्यवस्था मिलाइनेछ ।
- उत्पादित वस्तुहरूलाई औद्योगिक तथा बजार मेला प्रदर्शनीमा सहयोग गरिनेछ ।
- लघु उधमीलाई आवश्यक प्रविधिमा सहयोग गरिनेछ ।
- उधमीहरूलाई वित्तिय सेवा प्रदायकहरू सँग समन्वय गराई ऋणको व्यवस्थापन गर्न सहजिकरण गरिनेछ ।
- व्यवसायी उधमी र उत्पादनमुखी नगरपालिका बनाउन व्यवसायीकीकरण गरिनेछ ।
- नगरपालिका भित्रका उत्पादनलाई प्राथमिकता दिइने छ ।

ख. श्रम तथा रोजगार,

- स्थानीय श्रम बजारको माग र विद्यमान जनशक्तिको उपलब्धताको विश्लेषण र प्रक्षेपण गरीनेछ ।
- शिवराज नगरवासिहरूलाई रोजगारमूलक तथा सिपमूलक तालिमको व्यवस्था गरीनेछ ।
- मेयर रोजगार कार्यक्रम मार्फत बेरोजगार व्यक्तीका लागि रोजगार वा स्वरोजगारको व्यवस्था गरीनेछ ।
- दक्ष तथा सक्षम जनशक्ति विकास गरी आन्तरीक रोजगारीको प्रवर्द्धन र विस्तार गरीनेछ ।
- आन्तरिक रोजगारी सिर्जना सम्बन्धि अध्ययन अनुसन्धान गरि रोजगारीका नयाँ क्षेत्रहरूको पहिचान गरीनेछ ।

- शिवराज नगरपालिका भित्र सञ्चालित उद्योग तथा प्रतिष्ठानहरूले दक्ष, अर्धदक्ष र अदक्ष व्यक्तिको रूपमा कार्य गर्ने न्यूनतम ५०% जनशक्ति शिवराज नगरपालिकाका नागरिक मध्येबाट राख्नुपर्ने व्यवस्था मिलाइनेछ ।

ग. उद्योग वाणिज्य र पर्यटन संस्कृति प्रवर्द्धन

- सिपमूलक तालिम लिईएका जनशक्तीलाई घरेलु तथा साना उद्योग संचालन गर्नका लागि अनुदान दिईनेछ ।
- उद्योग तथा व्यापार व्यवसायहरूलाई नगरपालिकामा वाणिज्य तथा व्यवसाय दर्ता र नविकरण गरेर मात्र सञ्चालन गर्नु पर्ने कुरामा जोड दिइने छ ।
- उपभोक्ता हक हित संरक्षणका लागि बजार अनुगमन गरी म्याद गुज्रेको र गुणस्तरहीन सामान विक्री वितरण कार्यलाई रोक लगाउने र गुणस्तरीय वस्तु सेवा प्राप्त गर्ने अधिकारलाई जोड दिइने ।
- स्थानीय जडिबुटी तथा बनस्पति महुवाबाट उत्पादित मदिरालाई ब्राण्डिङ्ग गर्ने नीति अवलम्बन गरिनेछ ।
- सबै खाले व्यापार व्यवसाय सञ्चालन भएका पसलहरूमा अनिवार्य रूपमा वस्तु तथा सेवाको मूल्य स्पष्ट रूपमा उल्लेखित गरी मूल्य सूचि राख्नु पर्ने व्यवस्थामा जोड दिइनेछ ।
- सबै खाले वस्तु तथा सेवाको विक्री वितरण हुने व्यापार व्यवसाय सञ्चालन गर्ने स्थानमा सरसफाई राख्नु पर्ने कुरामा जोड दिइनेछ ।
- सडकमा हुने व्यापार व्यवसायलाई दर्ता प्रक्रियामा ल्याई गुणस्तरीय वस्तु तथा सेवा प्रदानको लागि व्यवस्था मिलाइनेछ ।
- धार्मिक तथा पर्यटन स्थलको संरक्षण, प्रवर्द्धन, विस्तारका लागि प्रचार प्रसार र अनुसन्धान तथा निर्माण कार्यमा जोड दिनेछ ।
- ऐतिहासिक धार्मिक र पर्यटकीय स्थलहरूको संरक्षण र प्रवर्द्धनका लागि संघ र प्रदेश सरकारसंग समन्वयमा सुदृढीकरण गरिनेछ ।

२. सामाजिक विकास नीति

क. शिक्षा, युवा तथा खेलकुद

अनिवार्य तथा निःशुल्क आधारभूत शिक्षा नीति

- शिवराज नगरपालिकाको सामुदायिक विद्यालयीय शिक्षालाई अनिवार्य तथा निःशुल्क आधारभूत शिक्षा तथा निःशुल्क माध्यमिक शिक्षाको सुनिश्चितता गर्न पहुँच र सहभागिता, संस्थागत क्षमता र गुणस्तर अभिवृद्धि सम्बन्धी कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।
- विद्यालय शिक्षालाई अनिवार्य तथा निःशुल्क आधारभूत शिक्षा तथा निःशुल्क माध्यमिक शिक्षा कार्यान्वयनको लागि अनिवार्य तथा निःशुल्क शिक्षा ऐन कार्यान्वयन गरिनेछ ।
- विद्यालय शिक्षालाई गुणस्तरीय तथा विद्यालयको आन्तरिक सक्षमता अभिवृद्धि गरिनेछ ।

- सामुदायिक विद्यालयको विद्यालयगत शिक्षक विद्यार्थी अनुपात, संचालित कक्षा र विषयगत शिक्षक दरबन्दीलाई आधार मानी अति न्यून दरबन्दी रहेका र शून्य दरबन्दी रहेका विद्यालयहरूमा मापदण्डका आधारमा प्रदान गरिएका स्वयम् सेवक शिक्षकलाई यथावत कायम राख्दै कक्षागत, विषयगत तथा तहगत रूपमा थप स्वयंसेवक शिक्षकको दरबन्दी सृजना तथा वितरण गरिनेछ । कक्षा ११ र १२ पठनपाठन विहानी सत्रमा सञ्चालन गरी विद्यार्थी र शिक्षकको अनुपातका आधारमा संकायगत रूपमा आंशिक स्वयंसेवक शिक्षक व्यवस्था गरिनेछ ।
- विद्यालय वा शैक्षिक संस्थाले विद्यार्थी वा अभिभावकबाट कुनै पनि शीर्षकमा कुनै पनि शुल्क असूल नगर्ने व्यवस्था मिलाईनेछ । सामुदायिक विद्यालयको भौतिक, शैक्षिक, व्यवस्थापकीय तथा वातावरणिय पक्षहरूको सम्पूर्ण खर्चको व्यवस्था नीति लिईनेछ ।
- आधारभूत तहको शिक्षा अनिवार्य गर्न सबै विद्यालय उमेर समूहका बालबालिकाको विद्यालयमा पहुँचको सुनिश्चितताका लागि "विद्यालयको शैक्षिक र भौतिक सुधार, बालबालिका प्रवेशको आधार" मूल नाराका साथ विद्यालयको शैक्षिक एवं भौतिक सुधारका कार्यक्रमहरू संचालन गरिने छ ।
- "सवल र प्रतिवद्ध शिक्षक, खुसी विद्यार्थी, उत्कृष्ट सिकाइ उपलब्धी" का लागि बालशिक्षिका, शिक्षक तथा कर्मचारीहरूको लागि क्षमता अभिवृद्धि कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।
- सामुदायिक विद्यालयमा अध्ययन गर्ने छात्राहरूका लागि निःशुल्क स्यानेटरी प्याड उपलब्ध गराईनेछ ।
- प्रारम्भिक बाल कक्षा देखि कक्षा ६ सम्म अध्ययन गर्ने विद्यार्थीका लागि दिवा खाजाको व्यवस्था गर्न "बच्चाको टिफिनमा खाजा, आमाको हातमा पैसा" कार्यक्रमलाई निरन्तरता प्रदान गरिने छ ।
- शिक्षण सिकाइ क्रियाकलापमा डिजिटल प्रविधीको प्रयोग गरी सिकाइ सहजीकरण गर्न प्रोत्साहित गरिने छ । यसका लागि सबै आधारभूत विद्यालयमा समेत इन्टरनेट जडान गर्न प्रोत्साहित गरिने छ ।
- विद्यालय शान्ती क्षेत्र घोषणा गर्न वडा शिक्षा समितिको सहभागितामा सबै विद्यालयका सरेकारवालाहरूसँग प्रतिवद्धता लिइनेछ । विद्यालयलाई क्लिन ग्रिन एण्ड पिस बनाउन विद्यालय क्षेत्रभित्र आकर्षक फूलवारी निर्माण गर्न अभिप्रेरित गरिने छ । फूलवारी निर्माण र वगैचा निर्माणमा विद्यार्थीहरूको सहभागिता बढाई जीव विज्ञान, वनस्पति विज्ञानका विषय बस्तुको सिकाइ स्थलको रूपमा प्रयोग गर्न र विद्यालयको सरसफाइमा विद्यार्थीको सहभागिता अभिवृद्धि गरी श्रम प्रति सम्मान गर्ने जनशक्ति उत्पादनमा र क्रियाकलापमुखि शिक्षणमा आवद्ध गरिने छ ।
- विद्यालय सुशासनलाई प्रवर्धन गर्न विद्यालयमा गुनासो पेटिका तथा नागरिक वडापत्रको व्यवस्था गरिनेछ । विद्यालय व्यवस्थापन समितिको क्षमता अभिवृद्धि सम्बन्धी कार्यक्रम

संचालन गरिनुका साथै विद्यालय अनुगमनलाई प्रभावकारी बनाउन सूचकमा आधारित अनुगमन प्रणाली अवलम्बन गरिने छ ।

- विद्यालय आउन नसकेका वा विद्यालयमा भर्ना भएर पनि निरन्तरता दिन नसकेका बालबालिका, युवा तथा प्रौढहरूलाई अनौपचारिक शिक्षाका विभिन्न मोडलहरू प्रयोग गरी सामुदायिक सिकाइ केन्द्र तथा विभिन्न गैर सरकारी संस्थाको सहयोगमा शिक्षा प्रदान गर्ने नीति तय गरिनेछ ।
- संस्थागत विद्यालयका छात्रा संघ संगठनसंगको सहकार्यमा संस्थागत विद्यालयको क्षमता अभिवृद्ध तथा सेवा प्रवाहलाई प्रभावकारी बनाईनेछ ।
- सामुदायिक र संस्थागत विद्यालयका अनुभव र सिकाइ आदान प्रदान गर्न संयुक्त बैठक तथा विद्यार्थीहरूको बीचमा समान विषयमा समान किसिमको सहभागिता गराउने नीतिलाई निरन्तरता प्रदान गरिनेछ ।
- प्रारम्भिक बाल कक्षाका सहयोगी कार्यकर्ता, विद्यालय र कर्मचारीहरूलाई दिईएको थप प्रोत्साहन अनुदान रकमलाई निरन्तरता दिईनेछ ।
- शैक्षिक गतिविधीहरूलाई प्रबर्द्धन गर्न शैक्षिक वहसका कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।
- माध्यमिक तहका विद्यार्थीहरूलाई मनोसामाजिक परामर्स कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।
- विद्यालय अनुगमन तथा शिक्षकलाई पेशागत सहयोग प्रदान गर्नका शिक्षा क्षेत्रमा कम्तिमा १० वर्ष शिक्षण पेशा तथा शैक्षिक प्रशासन क्षेत्रमा अनुभव प्राप्त गरेका व्यक्तिलाई स्रोत विज्ञको रूपमा सेवा करार गरिनेछ ।

युवा तथा खेलकुद

- स्वस्थ शरीर र स्वस्थ मस्तिष्कका लागि खेल भन्ने तथ्यलाई मनन गर्दै खेलका लागि आवश्यक पूर्वाधारको विकास गर्दै खेलको माध्यमबाट खेलाडीलाई क्रियाशिल गराउँदै उत्साहित गर्न र युवाहरूमा अन्तरनिहित प्रतिभालाई प्रष्फुटन गराउन वडा वडामा खेल संचालन र नगर स्तरमा वडागत प्रतिस्पर्धा गराई खेलाडी पहिचान गरी प्रोत्साहन गरिनेछ ।
- मेयर कप, उपमेयर कप र राष्ट्रपति रनिङ शिल्ड प्रतियोगिता संचालन गरिनेछ । युवाहरूलाई खेलको माध्यमबाट स्वस्थ जीवनशैली अपनाउन सृजनशील हुन समाजको प्रतिष्ठा अभिवृद्धि गर्न अभिप्रेरित गरिनेछ ।
- नगर भित्र खेल मैदान तथा कभर्डहल निर्माण गर्न विभिन्न निकायसंग सहकार्य गरिनेछ ।
- उत्कृष्ट खेल प्रदर्शन गर्ने खेलाडीहरूलाई जिल्ला प्रदेश र राष्ट्रिय स्तरमा हुने खेलमा सहभागी गराउने नीति तय गरिनेछ ।
- समाजका लागि उल्लेख्य योगदान दिनु भएका व्यक्ति र संस्थाको सम्मानका लागि संचालन हुने खेल तथा अन्य युवाहरूको विकासका लागि गरिने गतिविधी संचालन गर्न सहयोग गर्ने नीति तय गरिनेछ ।

- विद्यालयमा कक्षा ६-१२ मा अध्ययनरत छात्राहरूलाई शारीरिक, मानसिक र भावनात्मक रूपमा सशक्त बनाई आत्मरक्षा गर्न सक्षम बनाउने एवं उपकरण र प्रविधिसँग परिचित गराई आत्मबल उच्च बनाउने उद्देश्य सहित उक्त आत्मरक्षा प्रशिक्षण दिईनेछ ।

ख. स्वास्थ्य

- नेपाल सरकारको स्वास्थ्य बिमा कार्यक्रमलाई प्रभावकारी बनाउन आधारभूत स्वास्थ्य सेवा अस्पताल चन्द्रौटाबाटै सेवा संचालन गरिनेछ ।
- आधारभूत स्वास्थ्य सेवा अस्पतालमा विशेषज्ञ चिकित्सक सहितको चौविसै घण्टे सेवा संचालन गरिनेछ ।
- जटिल प्रसूति सेवा समेतलाई मध्यनजर गरी आधारभूत स्वास्थ्य सेवा अस्पताल चन्द्रौटामा विशेषज्ञ चिकित्सक सहितको प्रसूति सेवा संचालनमा ल्याइने छ ।
- पालिका अन्तर्गतका सबै स्वास्थ्य संस्थाबाट विशेषज्ञ चिकित्सा सहित सेवा प्रदानको व्यवस्था मिलाईने छ ।
- वर्षमा ४ पटक स्वास्थ्यकर्मीहरू जेष्ठ नागरिकहरूको घरघरमा चेकजाँच तथा परामर्श कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिइनेछ ।
- पालिकाको स्वास्थ्य प्रणाली सुधार तथा गुणस्तरीय आधारभूत स्वास्थ्य सेवाको पंहुच अभिवृद्धि गर्न पालिका स्तरीय स्वास्थ्य नीति तथा ऐनका प्राबधान अनुकूलका कार्यक्रमलाई प्राथमिकतामा राखी कार्यक्रम तथा बजेट व्यवस्था गरिनेछ ।
- नगर स्तरीय आधारभूत स्वास्थ्य सेवा अस्पतालको ब्यबस्थापन र अस्पतालबाट प्रदान गर्दै आईरहेका सेवालार्इ थप सेवा बिस्तारको लागि डिजिटल एक्सरे सेवा संचालनको गरिनेछ ।
- बिगत वर्षदिखि प्रदान गर्दै आईरहेको महिला स्वास्थ्य स्वयंसेविका प्रोत्सान कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिईनेछ ।
- ६० बर्ष उमेर पुगेका महिला स्वास्थ्य स्वयंसेविकाहरूलाई सम्मानपुर्ब बिदाई कार्यक्रमलाई निरन्तरता गरिने छ ।
- रेडक्रसको सहकार्यमा बुटवल र भैरहवा क्षेत्रका अस्पतालमा उपचार्य शिवराज नगरवासीलाई निशुल्क रूपमा रगत उपलब्ध गराईनेछ ।
- मृगौला तथा मुटुरोगबाट पिडित शिवराज नगरवासीहरूलाई डायलासिस गर्नका लागि बुटवल क्षेत्रका अस्पतालसम्म निशुल्कः यातायात सुविधालाई निरन्तरता दिईनेछ ।
- नगरबाट संचालित आधारभूत स्वास्थ्य सेवा अस्पताल चन्द्रौटामा संचालन हुन लागेको एकिकृत स्मार्ट क्लिनिकको लागि साझेदार संघ संस्थाहरूसंग आवश्यक समन्वय गरि यस आर्थिक बर्षको पहिलो चौमासिकबाट सेवा संचालन गरिनेछ ।
- स्वास्थ्य सूचना प्रणाली तथा आपूर्ति ब्यबस्थापनलाई थप ब्यबस्थित गर्न सम्पूर्ण स्वास्थ्य संस्थाहरूबाटै अनलाईनको माध्यमबाट प्रतिबेदन प्रविष्ट गर्ने ब्यबस्था मिलाउनुको साथै समिक्षा प्रणालीलाई थप ब्यबस्थित गरिनेछ ।

- गर्भवती तथा सुत्केरी महिलाहरूलाई बर्थिङ सेन्टरबाट रिफर भएको अवस्थामा बुटवल र भैरहवासम्मको लागि निशुल्क एम्बुलेन्स सेवालाई निरन्तरता दिइनेछ ।
- बहु पक्षीय साझेदारीमा बहुक्षेत्रीय पोषण कार्यक्रमलाई थप बजेट सहित निरन्तरता दिइने छ ।
- बालबालिकामा देखिने कुपोषण तथा पुङ्कोपन न्यूनीकरणको लागि पोषणयुक्त खाद्य पदार्थको प्रयोगलाई प्रोत्साहित गरिनेछ ।
- विद्यालयमा जंगफूडलाई पूर्ण रूपमा निरुत्साहित गरि घरबाटै खाजा कार्यक्रमलाई प्रोत्साहन गरिने छ ।
- नगर स्तरीय १५ शैया अस्पताल निर्माणको लागि आवश्यक पहल गरि निर्माण कार्य अगाडी बढाइने छ ।

ग. खानेपानी तथा सरसफाई

- सुन्दर र सभ्य नगर स्थापनाको लागि सरसफाई अभियान संचालन गरिने छ ।
- नगरबाट उत्सर्जित फोहोरमैलालाई निश्चित स्थानमा विसर्जन गरिनेछ । जहाँतही फोहोरमैला गर्ने व्यक्ति संस्थालाई नगद जरिवाना सहित कारवाही गरिनेछ ।
- सुरक्षित तथा स्वच्छ खानेपानीको आपूर्तिको लागि सम्बद्ध पक्षहरूसंग समन्वय तथा सहजिकरण गरिने छ ।
- चन्द्रौटा बजारमा संचालनमा रहेको सार्वजनिक स्मार्ट शौचालय संचालन र व्यवस्थापनलाई थप प्रभावकारी बनाइने छ ।

घ. लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण

- स्थानीय कच्चा पदार्थ, सिप र प्रविधिको प्रयोग गरि विपन्न एवं गरिव नागरिकलाई आय आर्जनमा टेवा पुऱ्याइनेछ ।
- सुत्केरी महिलाहरूको स्वास्थ्यमा सुदृढीकरण गर्नका निम्ति उपमेयर कोशेली कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिइनेछ ।
- सामाजिक कूरिती न्यूनीकरण गर्नका लागि नगर स्तरीय किशोरी सम्मेलन गरिनेछ ।
- मौलिक हकको रूपमा महिला, बालबालिका तथा जेष्ठ नागरिकलाई संविधानमा नै व्यवस्था भएको हुदा उक्त समूहका व्यक्तिहरूको सशक्तिकरण तथा विकासमा जोड दिइनेछ ।
- सबै लक्षित वर्ग तथा समुदायका महिलाहरूलाई आय आर्जन गर्न सहज वातावरण निर्माणका लागि सिप मूलक तालिम प्रदान गरिनेछ ।
- बालविवाह, बालश्रम, बहुविवाह, लागु औषध दुर्व्यसन विरुद्ध सचेतना मूलक कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।
- बालमैत्री स्थानीय शासन अवलम्बन गर्दै बालमैत्री नगर स्थापनाको लागी पहल गरिनेछ ।
- यौनजन्य हिंसा तथा अन्य अपराध न्यूनीकरणका लागि विभिन्न सचेतना अभियान सहितका कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।

- लैङ्गिक तथा घरेलु हिंसा नियन्त्रण र मानव बेचबिखन विरुद्धका लागि विभिन्न अभियान सञ्चालन गर्दै यस्ता जघन्य घटनाहरूलाई निरुत्साहित गर्दै लगिनेछ ।
- अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूलाई जीविको पार्जनको लागि सिपमुलक तालिम प्रदान गरिनेछ ।
- जेष्ठ नागरिकको उच्च सम्मान गर्दै प्रोत्साहन तथा उच्चमनोबल बढाउन विभिन्न सम्मान मूलक कार्यक्रमहरू सञ्चालन गरिनेछ ।

ड. सामाजिक सुरक्षा तथा पंजिकरण व्यवस्थापन

- घटना घटेको मितिले ३५ दिनभित्र घटना दर्ता गर्न प्रोत्साहन गरिने छ ।
- सामाजिक सुरक्षा भत्ता बैकिङ प्रणाली मार्फत वितरण कार्यलाई निरन्तरता दिइनेछ ।
- सामाजिक सुरक्षा भत्ता प्रत्येक त्रैमासिकमा बैंक मार्फत वडा स्तरमा बैङ्कि शिविर संचालन गरिने छ ।
- अपाङ्गता भएका व्यक्ति र अति अशक्त भएका व्यक्तिहरूलाई सामाजिक सुरक्षा भत्ता वितरणको सेवा घरमै पुऱ्याउने व्यवस्थाको लागि आवश्यक पहल गरिनेछ ।
- बालपोषण भत्ता सम्बन्धी अभिभावक सचेतना कार्यक्रम सञ्चालन गरिने र घटना दर्ता सम्बन्धी विद्यालयमा विधार्थीहरूलाई अभिमुखिकरण गरिने ।
- सामाजिक सुरक्षा लगायत घटना दर्ता र पञ्जीकरणलाई सशक्त, प्रभावी बनाउन सामाजिक सुरक्षा दर्ता शिविर र सुदृढीकरण कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।
- सामाजिक सुरक्षा भत्ता EFT(Electronic Fond Transfer) मार्फत लाभग्राहीहरूको खातामा EFT मार्फत बैङ्कमा रकम जम्मा गर्ने व्यवस्था मिलाउन बैङ्क संग समन्वय र भत्ता प्राप्त गर्ने लाभग्राहीको विवरण अद्यावधिक गर्ने वडा कार्यालय संग समन्वय गरिने छ ।
- भूमिहीन दलित भूमिहीन सुकुम्बासी र अव्यवस्थित बसोवासीहरूको जग्गा नाँपजाँचको कार्यलाई भूमि आयोगको समन्वयमा अगाडि बढाइनेछ ।

च. न्याय सम्पादन:

- "झगडा होइन मेलमिलाप गरौं" भन्ने नीति सहित न्यायिक समितीलाई थप शसक्त बनाइदै लगिनेछ । मेलमिलापकर्ताहरूको छनौट गरी वडा स्तरबाटै धेरै जस्तो मुद्दाहरूको स्थानीय न्याय सम्पादन प्रक्रियालाई छिटो छरितो र थप व्यवस्थित बनाइनेछ ।
- झिना-मसिना प्रकृतिका विवादहरूको कारण बढ्दो पारिवारिक तथा सामाजिक विखण्डनलाई क्रमशः नियन्त्रण गर्न त्यस्ता प्रकृतिका विवादको गाउँटोलमै समाधान गर्न हरेक वडामा आवश्यकता अनुसार मेलमिलाप केन्द्र स्थापना गरिनेछ ।
- न्यायको पहुँचबाट टाढा रही निष्पक्ष न्याय पाइन्छ भन्ने कुराको आशा मारि वर्षौंदेखि अन्यायपूर्ण प्रताडना सहन विवस महिला, बालबालिका लगायत सम्पुर्ण जनतालाई न्यायिक समिति मार्फत सहजै न्यायको पहुँचको सुनिश्चितताको प्रत्याभूत गरिनेछ ।

- न्यायिक समितिमा प्राप्त उजुरी दर्ता तथा किनारा लागेका उजुरी फाइलहरूको सुरक्षित व्यवस्थापन गरी खोजेको बखत सहजै उपलब्ध हुने गरी व्यवस्थित अभिलेखिकरण तथा प्राथमिकताको आधारमा निरूपणको व्यवस्थालाई प्रविधी मैत्री बनाइनेछ ।
- नगरबासीको न्यायिक पहुँच युक्त तथा दण्डहिनता मुक्त, शान्तिपूर्ण, सु-संस्कृत नगरको रूपमा विकास गर्न सम्बन्द्ध सरोकारवाला पक्षसँग हातेमालो गर्दै लक्षित उद्देश्य हासिल तर्फ विशेष जोड दिइनेछ ।

३. पूर्वाधार विकास

- शिवराज नगपालिका भित्र भएको अव्यवस्थित पार्किङलाई व्यवस्थित गरी चन्द्रौटा बजारमा बसपार्क बनाइ बजार सौन्दर्यकीकरण गरिने छ ।
- पुजिगत खर्चको गुणस्तर बढाउन माघ मसान्त भित्र सम्झौता, जेठ महिना भित्र भुक्तानी को नीति कडाईका साथ पालना गरिनेछ ।
- जटिल प्रकृतिका ठूला योजना तथा कार्यक्रमहरू लागत सहभागिता नजुट्ने प्रकृतिका योजना तथा कार्यक्रमहरू विधुतीय ठेक्का विधिबाट सम्पन्न गरिनेछ भने जनसहभागिता जुट्ने सरल प्रकृतिका योजना कार्यक्रमहरू उपभोक्ता समिति मार्फत संचालन गरिनेछ ।
- दिगो विकासको अवधारणालाई आत्मसाथ गर्दै जलाधार, वनजंगल तथा प्राकृतिक स्रोत साधनको संरक्षण र उपभोग गरिनेछ ।
- रोजगारमूलक, गरिबी न्यूनीकरणमा सहयोग पुग्ने खालका पूर्वाधार विकासमा जोड दिइनेछ साथै निर्माण सम्पन्न भएका योजनाहरूको दिगोपनको लागि मर्मत सम्भार कोषको स्थापना गरिनेछ ।
- नगरपालिका भित्रका सार्वजनिक जग्गा, कुलो र राजकुलो आदी स्थानको पहिचान गरी संरक्षण गरेर सोही स्थानहरूमा भएको अतिक्रमण हटाइने छ ।
- नगरपालिकामा बिस्तृत परियोजना प्रतिवेदन तयार भएका योजनाहरूको स्रोत व्यवस्थापन तथा सुनिश्चितताको लागि संघ र प्रदेश सरकारसंग समन्वय गरिनेछ ।
- पूर्वाधार निर्माण दिगोपन सुनिश्चितताको लागि जनसहभागिता जुटाई उपभोक्ताको अपनत्वबोध गराइनेछ । नगरबाट संचालन गरिने कार्यक्रम समपुरक तर्फ ५०/५० अनुपातको अवधरणा कायम राख्दै अन्य पूर्वाधार निर्माणमा न्युनतम १० प्रतिशत साझेदारी/श्रमदान अनिवार्य गरिनेछ ।
- नगरको प्रशासकीय भवनलाई यथाशिघ्र कार्यान्वयन गर्न सम्बद्ध पक्षहरूसंग समन्वय गरि आगामी दुई वर्षभित्र प्रशासकीय भवन निर्माण कार्य सम्पन्न गरिनेछ ।
- सडक कालोपत्रे गर्दा सडकका प्रारम्भिक संरचानाहरू तयार गरी मात्र कालोपत्रे गर्ने नीति अवलम्बन गरिनेछ ।
- सडक, खानेपानी, सिंचाइ, सामुदायिक भवनहरू जस्ता पूर्वाधारहरू सबै वडामा आवश्यकता र औचित्यताका आधारमा निर्माण गरिनेछ । पूर्वाधारहरूको दिगो व्यवस्थापन तथा उपयोगका लागि मर्मत संभार प्रणालीलाई व्यवस्थित गरिनेछ ।

- नगर सौन्दर्यकरणका लागि आवश्यक पूर्वाधारहरू तयार गरिनेछ । साथै पूर्वाधारका योजनाहरू बालमैत्री, वातावरण मैत्री, अपांगमैत्री बनाइनेछ ।
- सडक, खानेपानी, सिंचाइ, सामुदायिक भवनहरू जस्ता पूर्वाधारहरू सबै वडामा आवश्यकता र औचित्यताका आधारमा निर्माण गरिनेछ । साथै पूर्वाधारहरूको दिगो व्यवस्थापन तथा उपयोगका लागि मर्मत संभार प्रणालीलाई व्यवस्थित गरिनेछ ।
- हालसम्म पनि मापदण्ड बमोजिम नक्सा पास नगराइ बनेका घरहरूको अभिलेख कार्य सम्पन्न गरि नया बन्ने घरहरूको नक्सा पास गर्ने नीतिलाई कडाइका साथ कार्यान्वयन गरिने छ । साथै नयाँ संरचना निर्माण गर्दा अनिवार्य रूपमा नगरपालिकाको स्वीकृतीबाट मात्र गर्ने वातावरणको विकास गरिनेछ ।
- नगरबाट DPR सम्पन्न भएका योजनाको बजेट सुनिश्चिताका लागि संघ तथा प्रदेश सरकारसंगको समन्वयमा अगाडी बढाइने छ ।
- DPR सम्पन्न भएका सुरई खोला र कंचनीय खोला सिंचाई पूर्वाधार निर्माणको लागि नगरको श्रोत संगै प्रदेश र संघीय सरकारसंगको समन्वयमा कार्य अगाडी बढाइने छ ।

४. वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापन

- आ.व. २०८०/८१ लाई शिवराज नगरपालिकाले **GOD ERA** को आधार वर्षको रूपमा प्रयोग गरी GOD नगर (Green, Organic र Digital) निर्माणार्थ उपलब्ध सम्भावनाहरूको पहिचान गरी तत् तत् क्षेत्रमा स्रोतको मितव्ययी र प्रभावकारी परिचालन गरिनेछ ।
- शिवराज नगरपालिकाभित्र रहेको सम्पूर्ण सार्वजनिक जग्गाहरूको अभिलेखन गरी आवश्यकता अनुसार ती जग्गाहरूमा पोखरी निर्माण गरी पोखरीको वरिपरि वृक्षारोपण गरी पोखरीलाई मत्स्य पालन जस्ता कृषि कर्महरूको लागि प्रयोग गरी शिवराज नगरपालिका भित्रको जमिन मुनिको पानीको सतह सुक्न नदिने, साथमा GOD नगरको अभिष्ट समेत प्राप्त हुने तवरले प्रयोग गर्ने नीति अनुसरण गरिनेछ ।
- नयाँ विश्वको लागि विकट चुनौतिको रूपमा प्रकट भइरहेको तापमान वृद्धि, जलवायु परिवर्तन तथा मरुभूमिकरण जस्ता समस्याहरूको दुस्प्रभावबाट बच्ने बचाउने उपायहरूको खोजी गर्दै हालसम्म उपलब्ध विभिन्न विधिहरूको प्रभावकारी कार्यान्वयनका लागि मौलिक र स्थानीय रूपमा व्यावहारिक मोडेलको प्रारूप निर्माण गरिनेछ ।
- विपद् नक्सांकनलाई वस्तुनिष्ठ तथा अझ वैज्ञानिक बनाई विपद् पूर्व तयारी तथा जोखिम न्यूनिकरणको अभियानलाई अगाडी बढाइनेछ ।
- विपद् पूर्व तयारी तथा प्रतिकार्य योजनालाई थप समृद्ध र वस्तुपरक बनाई शिवराज नगरपालिकालाई विपद् व्यवस्थापनका क्षेत्रमा थप सुदृढ बनाइनेछ ।

५. संस्थागत विकास, सेवा प्रवाह र सुशासन

- शिवराज नगरपालिकाबाट प्रवाह हुने सेवालार्ई थप गुणस्तरिय, पारदर्शी, र प्रभावकारी बनाउने उद्देश्य हासिल गर्नका लागि संस्थागत क्षमता विकासमा जोड दिनुका साथै आवश्यक अध्ययन अनुसन्धान गरिनेछ ।
- सेवा प्रवाहको लागत न्यूनिकरण गर्नका लागि तथा गड , GOD नगर (Green, Organic र Digital) नगर स्थापनार्थ विज्ञान तथा प्रविधिको प्रयोगका सम्भावनाहरुको खोजी गरी विद्युतिय शासनको अवधारणालार्ई मूर्त रुप दिनका निमित्त अध्ययन, अनुसन्धान तथा स्रोत परिचालन गरिनेछ ।
- गरिबी, बेरोजगारी तथा वञ्चितिकरण नक्सानका लागि तथा नगरको समग्र सामाजिक तथा आर्थिक अवस्था थाहा पाउन तथा तथ्यांक र आवश्यकतामा आधारित विकासका कार्यक्रम र परियोजना निर्माणका निमित्त बृहत् सर्वेक्षण कार्यक्रम सञ्चालन गरी **municipal data base** (नगर तथ्यांक आधार) तयार गरिनेछ ।
- शिवराज नगरपालिकामा सञ्चालन भइरहेको नागरिक सेवा प्रवाह केन्द्र सुशासनतर्फको एउटा यात्रा भएको हुँदा यसलार्ई थप स्रोत, साधन सम्पन्न, स्वचालित र सेवामुखी बनाउनुका साथै सेवा प्रवाहमा कामकाज गर्ने कर्मचारीहरुको कार्यबोझ तथा संवेदनशिलतालार्ई हृदयांगम गरी कर्मचारीहरुलार्ई प्रोत्साहन गर्ने तर्फ ध्यान दिइनेछ ।
- स्थानीय तह संस्थागत क्षमता स्वमूल्यांकनलार्ई स्थानीय विशिष्टताका आधारमा थप सूचकहरु युक्त बनाई स्वमूल्यांकनको दायरालार्ई अझ विस्तार गरी सुशासनको सुनिश्चितता गरिनेछ ।
- शिवराज नगरपालिकाबाट हुने सेवा प्रवाहमा सेवाग्राहीको स्वस्थ नियन्त्रण कायम हुने गरी सेवाग्राहीलार्ई सुसूचित गर्ने, सशक्तिकरण गर्ने कार्यमा सरोकारवाला पक्षहरुसंग बृहत् साझेदारी निर्माण गरी समन्वयात्मक ढंगले अगाडी बढिनेछ ।
- व्यवसायिक क्षेत्रले समाजमा निर्वाह गर्नु पर्ने दायित्वलार्ई मार्गनिर्देशन गर्ने गरी संस्थागत दायित्व (CSR) निर्देशिका तयार गरी प्रभावकारी कार्यान्वयन गरिनेछ ।
- शिवराज नगरपालिकाको नगर कार्यपालिकाको कार्यालय तथा मातहतका अन्य कार्यालयहरुमा कार्यरत कर्मचारीहरुको क्षमता अभिवृद्धिका लागि तयार भएको क्षमता विकास योजनाको प्रभावकारी कार्यान्वयन गरिनेछ ।
- कर्मचारीहरुको मनोबल उच्च बनाइराख्नका लागि विभिन्न किसिमका उत्प्रेरणाका कार्यक्रमहरु सञ्चालन गरिनेछ । मुस्कान सहितको सेवा प्रदान गर्ने पूर्व शर्तको रुपमा रहेको मानसिक स्वास्थ्यलार्ई ध्यानमा राखी स्वस्थ कार्य तालिका लागू गर्नुका साथै कर्मचारीहरुका लागि तनाव व्यवस्थापन सम्बन्धि कार्यक्रमहरु सञ्चालन गरिनेछ ।
- आर्थिक प्रशासन शाखाको सदृढीकरण गरी सो शाखालार्ई वित्त व्यावस्थापन शाखाको रुपमा विकास गरिने छ ।
- आर्थिक प्रशासन शाखाको सवलीकरण गरी भुक्तानी प्रकृयालार्ई चुस्त दुरुस्त छिटो छरितो एवं पारदर्शी बनाईने छ ।

- विद्युतीय भुक्तानी प्रणालीलाई निरन्तरता दिदै पुर्ण रुपमा electronic fund transfer (EFT) प्रणाली अवलम्बन गरिने छ ।
- आर्थिक प्रतिवेदन प्रणालीलाई नियमित गराई संघ र प्रदेशबाट प्रतिवद्धता प्राप्त अनुदानलाई समयमै प्राप्त गर्ने व्यावस्था मिलाईनेछ ।
- सुचनाको हकको प्रत्याभुतीका लागि त्रैमाशिक रुपमा आय व्याय सार्वजनिकरण गर्दै आर्थिक सुचना उपलब्ध गराईनेछ ।
- भुक्तानी प्रकृयालाई सरल सहज बनाउन आवश्यक कागजात निर्णय प्रतिवेदन सम्बन्धमा छलफल तथा अन्तर्क्रिया कार्यक्रम सन्चालन गरिनेछ ।
- आर्थिक अनुशासन कायम गरी स्रोतको मितव्यायी एवं गुणस्तरीय रुपमा परिचालन गर्न आर्थिक नियन्त्रण प्रणालि तर्जुमा गरी कार्यान्वयन गरिने छ ।
- आर्थिक कार्यविधि ऐन कानुन नियम निर्देशिकाको पुर्ण परिपालना गरि वेरुजु आउनै नदिने तर्फ सर्तक रहि देखिएको वेरुजुलाई सम्परीक्षण गरि शुन्य वेरुजु युक्त नगरपालिकाको रुपमा विकास गरिने छ ।
- आर्थिक प्रशासन शाखा र अन्य शाखावीचको समन्धलाई सुमधुर बनाई बजेट र कार्यक्रम वीचको तादाम्यता कायम गरि सार्वजनिक कोषको सदुपयोग गरिने छ ।
- आ.ले.प. शाखाको व्यावस्था गरी आन्तरिक नियन्त्रण प्रणालीलाई प्रभावाकारी बनाई आर्थिक अनुशासन कायम गरिने छ ।
- कर प्रशासनलाई करदातामैत्री ,आधुनिक प्रविधिमैत्री र पारदर्शी बनाइने छ ।
- राजश्व सुधार कार्ययोजना निर्माण गरी कार्यान्वयन गरिने छ ।
- नगरपालिकाले संकलन गर्ने राजश्व स्थानीय तहको आर्थिक प्रशासनमा प्रयोग भएको SuTRA प्रणालीमा आवद्ध गरी सञ्चालन गरिनेछ ।
- सबै किसिमका व्यापार व्यवसाय उद्योग प्रतिष्ठानलाई एकिकृत सफ्टवेयर प्रणालीको माध्यमबाट व्यवस्थित गरी दर्ता नविकरण तथा कर दाताको अभिलेख अद्यावधिक गरिनेछ ।
- शिवराज नगरपालिकाका ११ वटै वडा तथा नगरस्तरीय तहमा समेत करदाता शिक्षा कार्यक्रम संचालन गरिने छ ।
- कर चुहावटलाई रोकी कर संकलन कार्यलाई पारदर्शी ,मितव्ययी र प्रभावकारी बनाईने छ ।
- करका नयाँ सम्भाव्य क्षेत्रहरुको पहिचान गरी त्यसलाई करको दायरामा ल्याइने छ ।
- कर मार्फत नगरलाई पुर्याउने योगदानका आधारमा करदाता सम्मान कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिइनेछ ।
- स्थानीय तहको नियमन क्षेत्र अधिकार भित्र रहेका सहकारी संस्थाहरुको नियमित अनुगमन गरी आवश्यक पृष्ठपोषण प्रदान गर्ने ।
- स्थानीय ऐन तथा नियम अनुरूप विनियम तथा कार्यविधि तर्जुमा एवम परिमार्जन गरी सञ्चालनमा अनिवार्य जोड दिने ।

- सहकारी संस्थाहरूलाई COPOMIS प्रणालीमा अनिवार्य रूपमा आवद्ध हुने कार्यमा जोड दिने ।
- यस पालिका, वडा कार्यालय, स्वास्थ्य संस्था र सामुदायिक तथा संस्थागत विद्यालयहरूमा इन्टरनेटको पहुँचका कार्यक्रमहरूलाई निरन्तरता दिइनेछ ।
- पालिका भित्रका सम्पूर्ण विद्यालयहरूमा विद्युतीय सिकाइ विद्युतीय शिक्षा कार्यान्वयनमा जोड दिनइनेछ ।
- नगरपालिका भित्र संचालनमा रहेका संचार/अनलाइन सेवा प्रदायक संस्थाहरूलाई दर्ता तथा अद्यावधिक गरिनेछ ।
- नगरपालिकाबाट प्रदान गरिने सबै प्रकारका सेवा सुविधाहरूलाई क्रमशः सफ्टवेयर तथा विद्युतीय माध्यमबाट संचालन गर्दै लगिनेछ ।
- नगरपालिकाको वेवसाइटलाई अध्याविधिक राखी महत्वपूर्ण निर्णय जानकारी र सूचनाहरूलाई वेवसाइटमा राख्ने कार्यलाई प्रभावकारी बनाइनेछ ।
- सर्वसाधारणले सरल र सहज रूपमा सेवा प्राप्त गर्ने आफुसंग सम्बन्धित सूचनाहरूको उपयोग गर्न सक्ने स्थानीय सरकारको बारेमा आवश्यक जानकारी लिइ आफना गुनासा र समस्याहरू समाधान गर्न सक्ने व्यवस्थाका लागि एकिकृत सूचना प्रणाली लागु गरिने छ ।
- पालिकाद्वारा संचालित आधारभूत स्वास्थ्य सेवा अस्पतालमा अनलाइन राजश्व संकलन प्रणाली जडान गरिने छ ।

अन्त्यमा, यस आर्थिक वर्ष २०८०/०८१ को नीति तथा कार्यक्रम तयार गर्न सहयोग पुऱ्याउने संघीय तथा प्रदेश सरकारका माननीयज्यूहरू, सम्पूर्ण राजनीतिक दल, नागरिक समाज, उद्योगी व्यवसायी, आम संचार पत्रकार, विभिन्न संघ संस्था, कृषक, मजदुर लगायत सम्पूर्ण शिवराज नगरवासीहरू, विभिन्न समितीका पदाधिकारीज्यूहरू, नगरसभा तथा कार्यपालिकाका सम्पूर्ण सदस्यहज्यूहरू, अहोरात्र नगरपालिकाको सम्वृद्धिको लागि खट्नु भएका आम राष्ट्रसेवक कर्मचारीहरू प्रती आभार प्रकट गर्दै धन्यवाद दिन चाहन्छु ।

धन्यवाद ।
जय शिवराज!

.....
अजय थापा
नगर प्रमुख

मिति: २०८० आषाढ १०